

**OPRACOWANIE UZUPEŁNIAJĄCE
DO WNIOSKU O WYDANIE POZWOLENIA NA PROWADZENIE
PRAC KONSERWATORSKICH PRZY KOMINKU ORAZ PRZY
DRZWIACH WEJŚCIOWYCH DO SALI RAJCÓW RATUSZA W
BRZEGU**

Opracował; mgr Cezary Wandrychowski

Konservator Dział Sztuki
Cezary Wandrychowski
mgr Cezary Wandrychowski
nr dypl. 1426

WROCŁAW 2020

Kolorystyka drzwi wejściowych

Skrzydło drzwiowe jest elementem wtórnym, elementem oryginalnym jest futryna drzwi. Na futrynie wykonano odkrywki, gdzie odsłonięto pozostałości prawdopodobnie wcześniejszego gruntowania w kolorze zielonkawym. Nie ma obecnie pewności, czy nie są to prace z lat 80-tych prowadzone przez PKZ. Być może odsłonięcie większych fragmentów w czasie prac konserwatorskich pozwoli na precyzyjniejsze oznaczenie warstwy lub odnalezienie reliktyw pierwotnej kolorystyki.

Gdyby jednak to nie nastąpiło, należy kolorystykę drzwi dopasować do poszczególnych, drewnianych elementów wystroju Sali, takich, jak oryginalna balustrada czy kominek.

Analizując archiwalną fotografię drzwi wejściowych widać, że malowane są farbą kryjącą, a kolor stolarki jest stosunkowo ciemny i „mocny” w kontekście koloru ścian, choć oczywiście nie ma pewności, że jest to kolor oryginalny (XVIII-to wieczny). Uszaki futryny są tu wydatne i odbiegają od form m.in. uszaków w portalu kamiennym.

Proponuje się zastosowanie kolorystyki w tonacjach **czzerwieni żelazowych** zbliżonych do malatury odsłoniętej na pochwycie balustrady po usunięciu wtórnych malatur. Wówczas będzie możliwe dobranie najbardziej zbliżonego odcienia, który można doprecyzować w czasie komisji konserwatorskiej.

W takim kolorze należy także opracować drzwi od strony korytarza.

W opracowaniu badań sugerowano także zaznaczenie płycin wewnętrznych drzwi, na których namalowano pierwotnie pejzaże. Zaproponowano kolor jaśniejszy walorowo, czyli w kolorze **czzerwieni żelazowej jaśniejszej** od części konstrukcji drzwi.

Można także zastanowić się nad wprowadzeniem całkiem innego koloru w **tonacji szarości**, co i w tym przypadku ma powinowactwo do kolorystyki reszty wystroju Sali. Na obecnym etapie projektu jest to jednak trudna decyzja, która powinna zostać ustalona w wyniku komisji konserwatorskiej i przedstawienia prób *in situ*.

Rekonstrukcja zamka w drzwiach do Sali Rajców.

Proponuje się zamontowanie zamka skrzynkowego na powierzchni drzwi w miejscu zgodnie z widocznym na archiwalnej fotografii. Przybliżoną wielkość zamka można będzie ustalić na podstawie proporcji w stosunku do obecnie istniejącego, wtórnego skrzydła drzwiowego, którego proporcje różnią się nieznacznie od drzwi eksponowanych oryginalnie. Analiza futryny wskazuje na widoczne, wtórne wstawki drewniane w obrębie montażu starego skobla zamka, co uniemożliwia uzyskanie jakichkolwiek informacji co do szerokości skrzynki zamka.

Można założyć, że ze względów użytkowych przy intensywnym korzystaniu z wejścia do Sali widoczny na fotografii z lat 30-tych XX wieku zamek na oryginalnych drzwiach nie pochodzi z XVIII wieku. Także sam czas powstania widocznych na fotografii kompletnych drzwi może budzić pewne zapytania co do XVIII wiecznej proveniencji.

Niemniej widoczny na zdjęciu to bardzo prosty zamek skrzynkowy z prostą klamką kutą lub żeliwną, pochodzący najpewniej z XIX wieku. W przypadku rekonstrukcji należy spróbować dopasować inny, stary zamek pochodzący z rynku handlu antykami o zbliżonej wielkości i formie i przerobić lub dopasować go do istniejących obecnie drzwi. W tym kontekście należy zrekonstruować także szyld od strony korytarza w formie do ustalenia z komisją konserwatorską w zależności od rodzaju zamontowanego zamka. Najistotniejsze jest w tym przypadku utrzymanie antycznego i zbliżonego do oryginału charakteru całości.

Rekonstrukcja kraty kominka.

Przy rekonstrukcji kraty należy korzystać z oryginalnego projektu archiwalnego z 1934 r.¹ *In situ* zachowały się elementy oryginalnej kraty – trzy spośród czterech mosiężnych płaskowników stanowiących ramę zewnętrzną na której krata była zamontowana – podczas oględzin stwierdzono ślady po montażu zawiasów (wykonanie przez PKZ-ty wymurowanego z cegły

1 Kwerendę archiwalną przeprowadził dr Andrzej Peszko. W jednostce archiwalnej znajdującej się w zasobach Archiwum Państwowego w Opolu (Akta Miasta Brzegu, sygn. 1260, k.395) znajduje się projekt wykonawczy autorstwa wrocławskiego architekta Friedricha Oelschiga atrapy kominka, datowany na 23.04.1934 r. uwzględniający umieszczenie w niej systemu ogrzewania gazowego firmy Meurer Prometheus.

pseudopaleniska oraz zamontowanie dodatkowej, drewnianej listwy przypodłogowej, spowodowało usunięcie dolnej listwy ramy). Rysunek kraty oraz kopia dokumentacji oryginalnej w załączeniu.

Przed przystąpieniem do prac należy w pierwszej kolejności usunąć wtórne przemurowania wykonane przy użyciu cegły w progu paleniska, jak również na bocznych ścianach. Poszerzone boczne ściany wewnętrzne zmniejszają światło otworu i widoczne są od strony Sali. Odbiega to od pierwotnego wyglądu całości. Po pracach rozbiórkowych należy zweryfikować obecne wymiary paleniska kominka, jak również wnikliwie prześledzić miejsca styku oryginalnej kraty i poszukiwaniu innych śladów pierwotnego montażu, co może dostarczyć dodatkowych informacji. Kratę należy wykonać z kształtowanych płaskowników o przekroju zbliżonym do oryginalnego tj. ok 20x8 mm, łączonych półokrągłymi mosiężnymi elementami (w oryginale 15x6 mm), wykonanymi jako elementy polerowane (obecnie z uwagi na zanieczyszczenie powietrza elementy te należy zabezpieczyć chemoutwardzalnym lakierem bezbarwnym, aby z biegiem czasu nie ciemniały i nie traciły poleru).

W przypadku użycia kształtowników mosiężnych, zgodnie ze wskazaniem oryginalnego projektu, elementy metalowe należy pozostawić bez malowania w naturalnym kolorze metalu. Trzeba zdawać sobie jednak sprawę, że w obecnej chwili zakup mosiężnych czy brązowych kształtowników w takim asortymencie może być utrudniony lub wręcz niemożliwy z uwagi na brak dostępności na rynku.

W przypadku zastosowania zwykłej stali proponuje się pomalowanie elementów w kolorze zbliżonym do brązu lub mosiądzu celem zaimitowania oryginalnego materiału.

Uzupełnienie górnej płyty kominka.

Dodany w trakcie prac z lat 1980-1989 wtórny, wydatny gzyms nadprożowy należy zachować. Swoją formą nawiązuje do oryginalnego obramienia paleniska kominka z lat 30-tych XX wieku.

Usuwanie tak dużego elementu powiązanego z resztą kominka wiązałoby się z bieżącym uszkodzeniem pozostałych, oryginalnych części drewnianych. Wstępne oględziny obiektu pozwalają stwierdzić, że prowadzone przez Pracownię Konserwacji Zabytków w latach osiemdziesiątych XX wieku prace konserwatorskie przy modyfikacji kominka, przyczyniły się do powstania już

wówczas rozległych uszkodzeń elementów kominka podczas usuwania nieistniejącej obecnie płyty górnej, widocznej na archiwalnych fotografiach. Obecny wydatny gzyms powstałe wówczas uszkodzenia maskuje.

Istotnym, kolejnym problemem przy usuwaniu elementu wieńczącego jest istotna zmiana wysokości kominka wraz ze zmianą zewnętrznego obrysu oraz konieczność poważnych, trudnych do przewidzenia napraw i retuszy na tynkach ścian, które obecnie są po renowacji.

W związku z tymi założeniami bieżąca renowacja polegałaby na uzupełnieniu płyty górnej, zgodnie z pierwotnym wyglądem, na drewnianą. Konieczne jest zakrycie odsłoniętej konstrukcji drewnianej wewnątrz kominka widocznej po usunięciu wtórnego okapu. Proponuje się prostą deskę grubości ok. 35-40 mm (co okazuje się zgodne z oryginalnymi, archiwalnymi projektami kominka), być może lekko cofniętą (około 10 mm) w stosunku do krawędzi zewnętrznej gzymsu tak, aby nie zakłócać istniejących proporcji profilowanej listwy (do ustalenia w ramach komisji konserwatorskiej).

Nakrywę należy pomalować kryjąco w analogicznym kolorze, jak reszta elementów kominka.

W przypadku decyzji Urzędu Konserwatorskiego o usunięciu wtórnego gzymsu, płytę górną należy wymienić na drewnianą zgodnie z formą oryginalną widoczną na archiwalnej fotografii i wymiarach wg. projektu wykonawczego z roku 1934.

Kolorystyka kominka (elementy drewniane, tynkowane)

Kolorystyka drewnianej obudowy kominka powinna być analogiczna, jak kolorystyka drzwi wejściowych dobrana zgodnie z wytycznymi podanymi wyżej to znaczy, w kolorze czerwieni żelazowej.

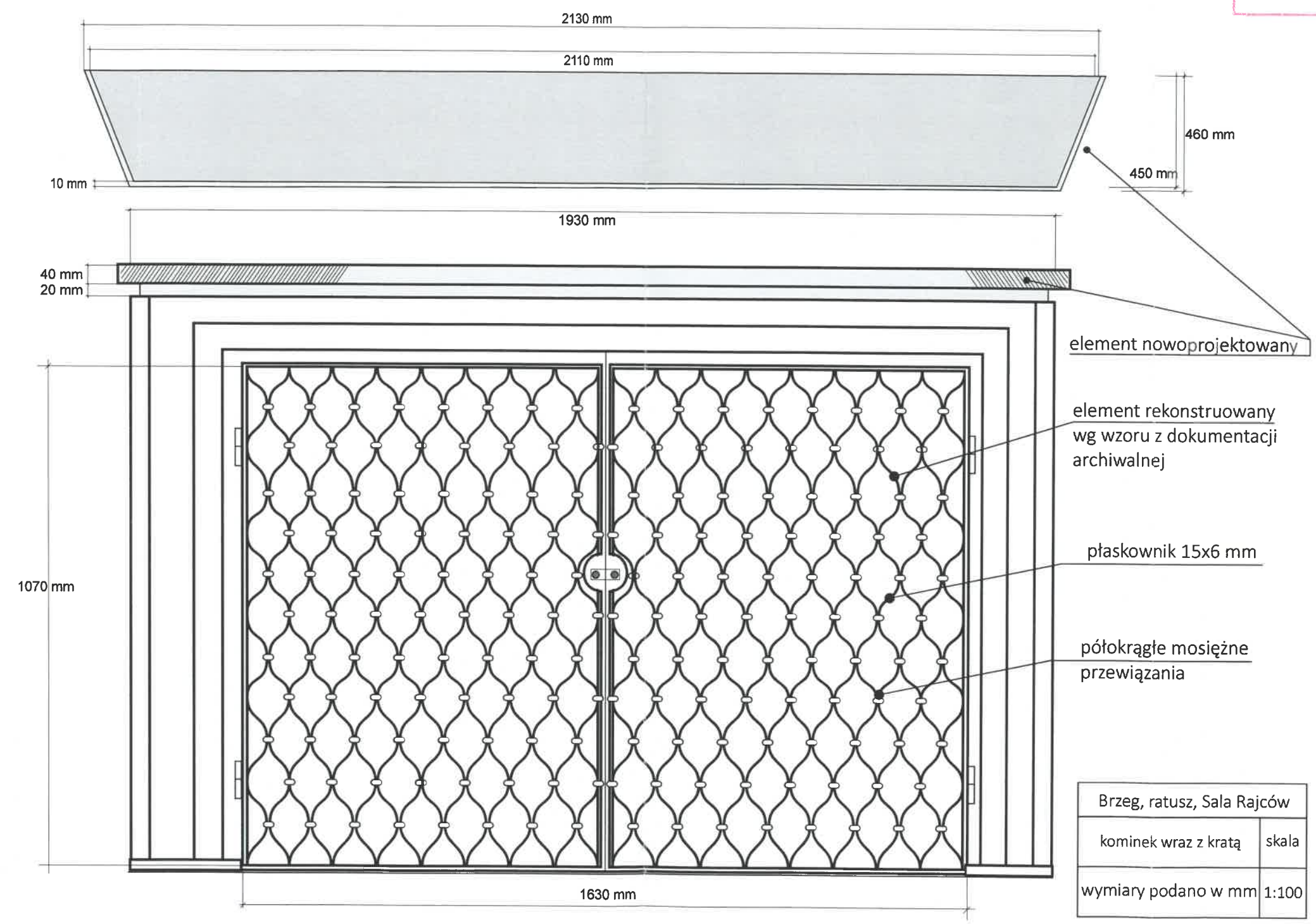
Wnętrze paleniska po usunięciu przemurowań należy wytynkować wapienną zaprawą tynkarską. Powierzchnie tynkowane należy pozostawić w kolorze naturalnej wyprawy.

W przypadku większego dysonansu kolorystycznego możliwe jest pomalowanie powierzchni tynkowanych kolorze ciemnej, ciepłej szarości. Całość do uzgodnienia na komisji konserwatorskiej i przedstawienie prób *in situ*.

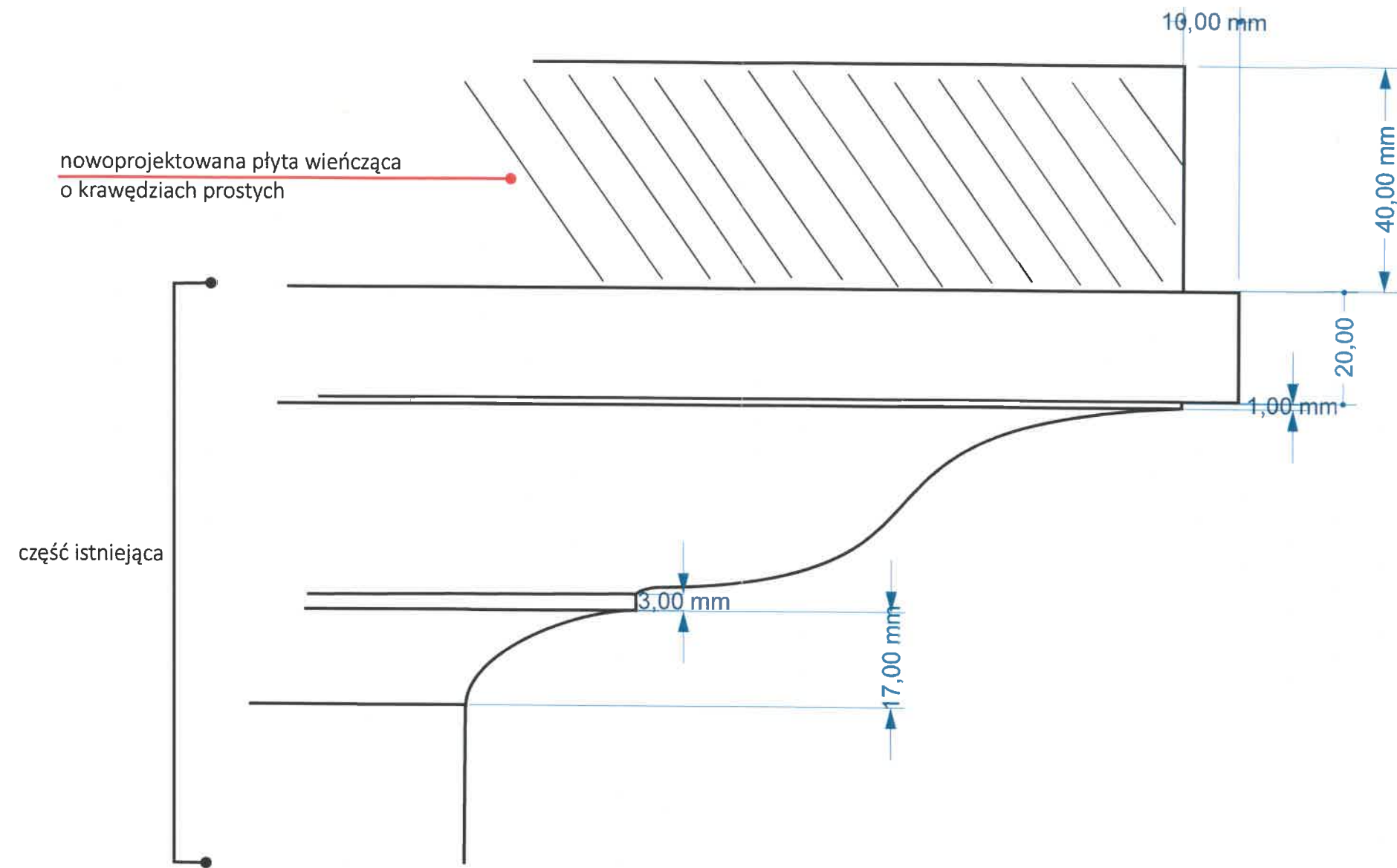
Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
 opiniuje/uzgadnia* pozytywnie
 jako załącznik do projektu budowlanego/programu konserwatorskiego/dokumentacji*
 znak sprawy: 2K.5142.104.2020.WH.
 Opole, dnia 07. MAJ 2020
 * niepotrzebne skreślić

Podpis

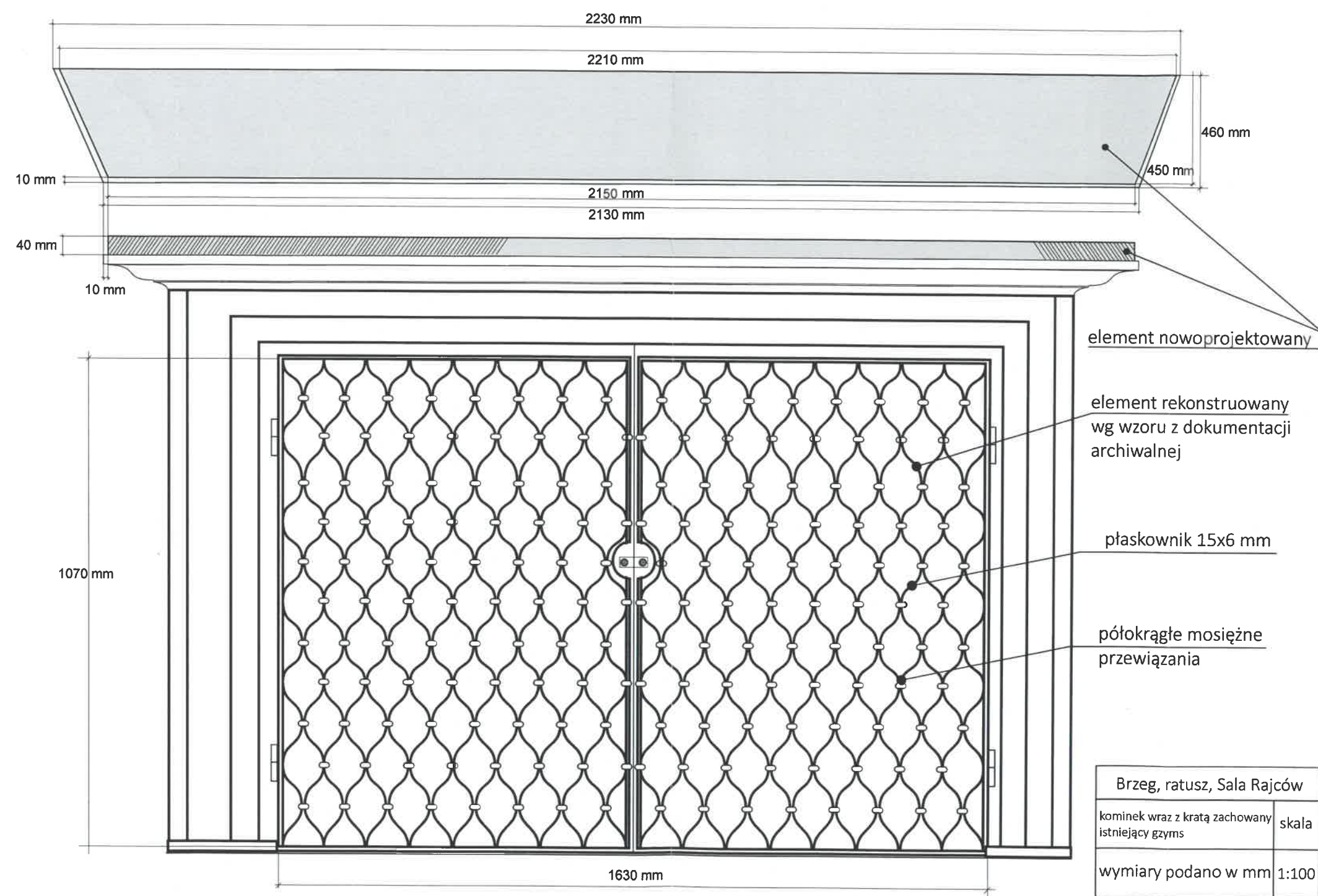
OPOLSKI WOJEWÓDZKI
 KONSERWATOR ZABYTKÓW
 Elżbieta Molak

Brzeg, ratusz, Sala Rajców	
kominek wraz z kratą	skala
wymiary podano w mm	1:100

Brzeg, ratusz, Sala Rajców	
profil gzymsu wieńczącego	skala
wymiary podano w mm	1:1

Brzeg, ratusz, Sala Rajców	
kominek wraz z kratą zachowany istniejący gzyms	skala
wymiary podano w mm	1:100

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
 opinia/uzgodnia* pozytywna
 jako załącznik do wniosku o pozwolenie
 na prace konserwatorskie i remontowe
 znak sprawy: 2K.5142.104.2020.32H
 Opole, dnia 07 MAJ 2020
 * niepotrzebne skreślić

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
 KONSERWATOR ZABYTEKÓW
 Elżbieta Molak

Uwaga: wydruk poglądowy z drukarki
 kolory (czerwień żelazowa oraz szarości) do ustalenia w trakcie komisji

rys. bez zachowanej skali